YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (viides jaosto)
11 päivänä tammikuuta 2001 *

Asiassa C-464/98,

jonka Landesgericht für Zivilrechtssachen Wien (Itävalta) on saattanut EY:n perustamissopimuksen 177 artiklan (josta on tullut EY 234 artikla) nojalla yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi saadakseen tässä kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa

Westdeutsche Landesbank Girozentrale

vastaan

Friedrich Stefan

Itävallan tasavallan

osallistuessa asian käsittelyyn,

ennakkoratkaisun EY:n perustamissopimuksen 73 b artiklan (josta on tullut EY 56 artikla) tulkinnasta,

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (viides jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja A. La Pergola sekä tuomarit M. Wathelet (esittelevä tuomari), D. A. O. Edward, P. Jann ja L. Sevón,

julkisasiamies: P. Léger,
kirjaaja: apulaiskirjaaja H. von Holstein,

ottaen huomioon kirjalliset huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— Westdeutsche Landesbank Girozentrale, edustajanaan Rechtsanwalt T. Fabian,

— Stefan, edustajanaan Rechtsanwalt M. Witt,

— Itävallan tasavalta, asiamiehenään C. Gewolf,

— Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään V. C. Kreuschitz ja M. Patakia,

ottaen huomioon suullista käsittelyä varten laaditun kertomuksen,

kuultuaan Westdeutsche Landesbank Girozentralen, edustajanaan T. Fabian, Stefanin, edustajanaan Rechtsanwalt E. Lindinger, Itävallan tasavallan, asiamie-

henään C. Gewolf, ja komission, asiamiehenään V. C. Kreuschitz, 11.5.2000 pidetyssä istunnossa esittämät suulliset huomautukset,

kuultuaan julkisasiamiehen 13.7.2000 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Landesgericht für Zivilrechtssachen Wien on esittänyt yhteisöjen tuomioistuimelle 28.10.1998 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 18.12.1998, EY:n perustamissopimuksen 177 artiklan (josta on tullut EY 234 artikla) nojalla kaksi ennakkoratkaisukysymystä EY:n perustamissopimuksen 73 b artiklan (josta on tullut EY 56 artikla) tulkinnasta.

2 Nämä kysymykset on esitetty asiassa, jossa kantajana on saksalainen pankki Westdeutsche Landesbank Girozentrale ja vastaajana julkinen notaari Stefan ja jonka ensin mainittu on saattanut vireille siksi, että vastaaja oli vahvistanut kiinnityksen Saksan markkoina ajankohtana, jona Itävallan lain mukaan kiinnitykset oli vahvistettava kansallisena valuuttana.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

A *Yhteisön oikeus*

3 ETY:n perustamissopimuksen 67—73 artikla, joissa määrättiin pääomien liikkuvuuden asteittaisesta vapauttamisesta, korvattiin EY:n perustamissopimuksen 73 a artiklan (kumottu Amsterdamin sopimuksella) nojalla 1.1.1994 lähtien EY:n perustamissopimuksen 73 b—73 g artiklalla (EY:n perustamissopimuksen 73 c ja 73 d artiklasta on tullut EY 57 ja EY 58 artikla, EY:n perustamissopimuksen 73 e artikla on kumottu Amsterdamin sopimuksella ja EY:n perustamissopimuksen 73 f ja 73 g artiklasta on tullut EY 59 ja EY 60 artikla). Perustamissopimuksen 73 b artiklassa määrätään seuraavaa:

"1. Tämän luvun määräysten mukaisesti kiellettyjä ovat kaikki rajoitukset, jotka koskevat pääomanliikkeitä jäsenvaltioiden välillä taikka jäsenvaltioiden ja kolmansien maiden välillä.

2. Tämän luvun määräysten mukaisesti kiellettyjä ovat kaikki rajoitukset, jotka koskevat maksuja jäsenvaltioiden välillä taikka jäsenvaltioiden ja kolmansien maiden välillä."

4 Perustamissopimuksen 73 d artiklassa määrätään seuraavaa:

"1. Mitä 73 b artiklassa määrätään, ei rajoita jäsenvaltioiden oikeutta:

a) — —

b) toteuttaa kaikki toimenpiteet, jotka ovat välttämättömiä, jotta estetään verotusta ja rahoituslaitosten toiminnan vakauden valvontaa koskevien jäsenvaltioiden lakien ja asetusten rikkominen, taikka säätää pääomanliikkeitä koskevista ilmoitusmenettelyistä hallinnollisten tietojen tai tilastotietojen saamiseksi taikka toteuttaa toimenpiteitä, jotka ovat perusteltuja yleisen järjestyksen ja turvallisuuden kannalta.

2. — —

3. Edellä 1 ja 2 kohdassa tarkoitetut toimenpiteet ja menettelyt eivät saa olla keino mielivaltaiseen syrjintään taikka 73 b artiklassa tarkoitetun pääomien ja maksujen vapaan liikkuvuuden peiteltyä rajoittamista."

5 EY:n perustamissopimuksessa ei ole määritelty pääomanliikkeiden käsitettä. Koska perustamissopimuksen 73 b artiklassa kuitenkin toistetaan asiallisesti perustamissopimuksen 67 artiklan täytäntöönpanosta 24 päivänä kesäkuuta 1988 annetun neuvoston direktiivin 88/361/ETY (EYVL L 178, s. 5) 1 artiklan sisältö, tämän direktiivin liitteessä I olevalla pääomanliikkeiden nimikkeistöllä on edelleen pääomanliikkeiden käsitteen määrittämisen kannalta samaa ohjaavaa arvoa kuin ennen perustamissopimuksen 73 b artiklan ja sitä seuraavien artiklojen voimaantuloa, olkoonkin että on muistettava, että nimikkeistön johdannon mukaan siinä oleva luettelo ei ole tyhjentävä (ks. asia C-222/97, Trummer ja Mayer, tuomio 16.3.1999, Kok. 1999, s. I-1661, 21 kohta).

6 Pääasian olosuhteiden vuoksi on syytä lainata kyseisen liitteen VII ja IX kohtaa, jotka kuuluvat seuraavasti:

"VII. Luotot, jotka liittyvät sellaisiin kaupallisiin liiketoimiin tai palveluihin, joissa kotimaassa asuva on osapuolena — —

1) Lyhytaikaiset (yhtä vuotta lyhyemmät)

2) Keskipitkät (yhdestä viiteen vuotta)

3) Pitkäaikaiset (viisi vuotta tai sitä pidemmät)

A. Ulkomailla asuvan kotimaassa asuvalle myöntämät luotot

B. Kotimaassa asuvan ulkomailla asuvalle myöntämät luotot

— —

IX. Vakuudet, muut vastuusitoumukset ja panttioikeudet

A. Ulkomailla asuvan kotimaassa asuvalle myöntämät

B. Kotimaassa asuvan ulkomailla asuvalle myöntämät."

B *Kansallisen oikeuden säännökset*

7 Verordnung über wertbeständige Rechte (arvoltaan muuttumattomista oikeuksista annettu Itävallan asetus; dRGBl I, s. 1521) on annettu 16.11.1940, ja sen 3 §:n 1 momentissa, sellaisena kuin se on muutettuna Schillinggesetzin (šillingistä annettu laki, StGBl 1945, nro 231) 4 §:llä, säädetään seuraavaa:

"Niissä asioissa, jotka kuuluvat Grundbuchgesetzin [kiinteistörekisteristä annettu laki; jäljempänä GBG] soveltamisalaan, kiinnitykset voidaan vahvistaa tämän asetuksen voimaantulon jälkeen ainoastaan šillingin määräisinä tai siten, että kiinteistöstä suoritettavaksi tuleva rahamäärä sidotaan hienokullan hintaan."

8 GBG:n 130 §:n 1 momentin ensimmäinen virke kuuluu seuraavasti:

"Jos rekisterimerkinnästä ilmenee, että se ei lain säännösten vuoksi voi olla kiinteistörekisterissä, merkintä on viran puolesta poistettava pätemättömänä rekisteristä."

Pääasian oikeudenkäynti

9 Pääasian kantaja myönsi 16.12.1991 Grundstücks- und Bauprojektentwicklungs GmbH:lle 20 miljoonan Saksan markan (DEM) suuruisen lainan. Velan vakuu-

deksi vahvistettiin DEM:n määräinen kiinnitys pääasian vastaajan julkisena notaarina laatiman täytäntöönpanokelpoisen asiakirjan perusteella. Kiinnitys vahvistettiin kahteen Wienissä sijaitsevaan kiinteistöön, jotka olivat velallisen omaisuutta.

10 Velallinen asetettiin konkurssiin 7.6.1995. Pääasian kantaja yritti käyttää kiinnitystään ja aloitti tässä tarkoituksessa menettelyn omaisuuden realisoimiseksi. Velallista edustanut pesänhoitaja riitautti kiinnityksen pätevyyden Oberster Gerichtshofissa (Itävalta) vedoten siihen, että ulkomaan valuutan määräisten kiinnitysten merkitseminen kiinteistörekisteriin oli kiellettyä. Oberster Gerichtshof päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää yhteisöjen tuomioistuimelle ennakkoratkaisukysymyksen perustamissopimuksen 73 b artiklan sisällöstä (asia C-167/98, Westdeutsche Landesbank Girozentrale). Se kuitenkin peruutti kysymyksensä 21.10.1998 tehdyllä päätöksellä.

11 Pääasian kantaja yhtyi loppujen lopuksi pesänhoitajan kantaan ja suostui siihen, että kiinnitys poistettiin rekisteristä, ennen kaikkea vahingon pienentämiseen liittyvistä syistä.

12 Tämän jälkeen se nosti Landesgericht für Zivilrechtssachen Wienissä kanteen, jossa se vaati Stefanilta korvausta siitä syystä, että tämä oli laiminlyönyt velvoitteitaan jättäessään sopimusta tehtäessä kertomatta kiinnityksen pätemättömyydestä.

13 Pääasian vastaaja kiistää muun muassa perustamissopimuksen 73 b artiklan perusteella DEM:ina vahvistetun kiinnityksen lainvastaisuuden.

14 Landesgericht für Zivilrechtssachen Wien toteaa, että Oberster Gerichtshof on useaan kertaan ennen Itävallan liittymistä Euroopan unioniin katsonut, että

Verordnung über wertbeständige Rechten 3 §:ssä kielletään kiinnityksen vahvistaminen ulkomaan valuutan määräisenä. Kyseisen säännön vastaisesti tehdyt kiinnitysmerkinnät ovat korjaamattomalla tavalla pätemättömiä, eikä niillä ole minkäänlaisia oikeusvaikutuksia. GBG:n 130 §:n mukaan ne on poistettava rekisteristä viran puolesta.

15 Ennakkoratkaisupyynnön esittäneen tuomioistuimen mukaan Itävallan oikeusjärjestyksessä pätemättömien oikeustoimien korjautuminen taannehtivasti päteviksi ei ole mahdollista ilman nimenomaista lainsäännöstä. Pääasiassa kyseessä olevan Verordnung über wertbeständige Rechten soveltamatta jättäminen voi näin ollen perustua ainoastaan perustamissopimuksen 73 b artiklassa määrättyyn pääomanliikkeiden ja maksuliikenteen rajoituksia koskevaan kieltoon. Kansallinen tuomioistuin katsoo tältä osin, että jos perustamissopimuksen 73 b artiklassa kielletään ulkomaan valuutan määräisen kiinnityksen vahvistamiselle asetettavat rajoitukset ja jos tätä artiklaa sovelletaan kiinnityksiin, jotka eivät ole kansallisen oikeuden mukaan päteviä, vaikka ne olivatkin kiinteistörekisterissä Itävallan tasavallan liittyessä Euroopan unioniin, pääasian kantaja on saanut ennen konkurssiin asettamista vakuudeksi pätevän kiinnityksen.

16 Landesgericht für Zivilrechtssachen Wien on esittänyt seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

"1) Onko EY:n perustamissopimuksen 73 b artiklan kanssa yhteensopivana pääomanliikkeiden ja maksuliikenteen rajoituksena pidettävä sitä, ettei ulkomaan valuutan (tässä tapauksessa Saksan markan) määräistä velkaa voi kiinnittää?

2) Vaikuttaako EY:n perustamissopimuksen 73 b artikla ennen Itävallan liittymistä Euroopan yhteisöön Saksan markkoina kiinteistörekisteriin merkittyihin ja siten tuolloin korjaamattomalla tavalla pätemättömiin kiinnityksiin siten, että ne korjautuvat taannehtivasti päteviksi?

tai

Ovatko pääoman vapaata liikkuvuutta koskevat yhteisön oikeuden oikeussäännöt ja erityisesti EY:n perustamissopimuksen 73 b artikla vaikuttaneet Itävallan 17.7.1989 jättämän jäsenyyshakemuksen ja 31.7.1991 päivätyn lausunnon perusteella siten, että ulkomaan valuutan määräisten kiinnitysten merkitseminen kiinteistörekisteriin oli sallittua Itävallassa jo 16.12.1991 alkaen?"

Ensimmäinen kysymys

17 Kansallinen tuomioistuin haluaa ensimmäisellä kysymyksellään selvittää, onko perustamissopimuksen 73 b artikla ristiriidassa jäsenvaltion lainsäädännön kanssa, jonka mukaan kiinnitys toisen jäsenvaltion valuutan määräisen velan vakuudeksi on vahvistettava kansallisen valuutan määräisenä.

18 Yhteisöjen tuomioistuin katsoi edellä mainitussa asiassa Trummer ja Mayer antamassaan tuomiossa, että kansallinen lainsäädäntö, jonka mukaan kiinnitys toisen jäsenvaltion valuutan määräisen velan vakuudeksi on vahvistettava kansallisen valuutan määräisenä, on ristiriidassa perustamissopimuksen 73 b artiklan kanssa.

19 Koska pääasian kantaja ei ole esittänyt mitään sellaista, jonka vuoksi tätä oikeuskäytännön ohjetta olisi syytä tarkistaa, ensimmäiseen kysymykseen on vastattava, että perustamissopimuksen 73 b artiklaa on tulkittava siten, että

pääasiassa kyseessä olevan kaltainen kansallinen lainsäädäntö, jonka mukaan kiinnitys toisen jäsenvaltion valuutan määräisen velan vakuudeksi on vahvistettava kansallisen valuutan määräisenä, on ristiriidassa tämän artiklan kanssa.

Toinen kysymys

20 Kansallinen tuomioistuin haluaa toisella kysymyksellään selvittää, oliko perustamissopimuksen 73 b artiklaa sovellettava Itävallassa jo ennen kyseisen valtion liittymistä Euroopan unioniin. Mikäli kysymykseen vastataan kieltävästi, kansallinen tuomioistuin haluaa tietää, voiko ennen Itävallan tasavallan liittymistä Euroopan unioniin vahvistettu kiinnitys, joka on tuolloin sovelletun kansallisen oikeuden mukaan korjaamattomalla tavalla pätemätön, korjautua perustamissopimuksen 73 b artiklan perusteella päteväksi.

Perustamissopimuksen 73 b artiklan sovellettavuus ennen Itävallan tasavallan liittymistä Euroopan unioniin

21 Perustamissopimuksen 73 a artiklan mukaisesti perustamissopimuksen 73 b artikla tuli voimaan 1.1.1994 tuolloin unioniin kuuluneissa valtioissa. Koska Itävallan tasavalta liittyi siihen vasta 1.1.1995 ja koska asiakirjassa Itävallan tasavallan, Suomen tasavallan ja Ruotsin kuningaskunnan liittymisehdoista ja niiden sopimusten mukautuksista, joihin Euroopan unioni perustuu (EYVL 1994, C 24, s. 21 ja EYVL 1995, L 1, s. 1), ei ole toisin määrätty, perustamissopimuksen 73 b artiklan vaikutukset kyseisessä jäsenvaltioissa alkoivat vasta viimeksi mainittuna päivämääränä.

22 Edellä esitetyn perusteella toisen kysymyksen tähän osaan on vastattava, että perustamissopimuksen 73 b artiklaa on tulkittava siten, että sitä ei ollut sovellettava Itävallassa ennen Itävallan tasavallan liittymistä Euroopan unioniin.

Perustamissopimuksen 73 b artiklan sovellettavuus pääasiassa kyseessä olevan kaltaiseen kiinnitysmerkintään

23 Kansallisen tuomioistuimen esittämästä kansallista oikeutta koskevasta selvityksestä ilmenee, että pääasiassa kyseessä olevan kaltaisen kiinnitysmerkinnän pätemättömyys on ehdotonta ja korjaamatonta, vaikuttaa taannehtivasti ja merkitsee kyseisen merkinnän mitättömyyttä.

24 Yhteisön oikeuden voimaantulo jäsenvaltiossa voisi korjata tällaisen kiinnitysmerkinnän päteväksi vain siinä tapauksessa, että kyseisellä kiinnitysmerkinnällä olisi sovellettavan kansallisen oikeuden mukaan tiettyä oikeudellista arvoa niin kauan kuin tuomioistuin ei ole todennut sitä pätemättömäksi.

25 Edellä esitetyn perusteella toisen kysymyksen tähän osaan on vastattava, että perustamissopimuksen 73 b artiklaa on tulkittava siten, että sen perusteella ei voi korjautua päteväksi kiinnitysmerkintä EY:n perustamissopimuksen Itävallassa voimaantulon jälkeen, joka on kyseisessä kansallisessa oikeusjärjestyksessä ehdottomalla ja korjaamattomalla tavalla pätemätön siten, että pätemättömyys vaikuttaa taannehtivasti ja merkitsee kyseisen kiinnitysmerkinnän mitättömyyttä.

Oikeudenkäyntikulut

26 Yhteisöjen tuomioistuimelle huomautuksensa esittäneelle komissiolle aiheutuneita oikeudenkäyntikuluja ei voida määrätä korvattaviksi. Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (viides jaosto)

on ratkaissut Landesgericht für Zivilrechtssachen Wienin 28.10.1998 tekemällään päätöksellä esittämät kysymykset seuraavasti:

1) **EY:n perustamissopimuksen 73 b artiklaa (josta on tullut EY 56 artikla) on tulkittava siten, että pääasiassa kyseessä olevan kaltainen kansallinen lainsäädäntö, jonka mukaan kiinnitys toisen jäsenvaltion valuutan määräisen velan vakuudeksi on vahvistettava kansallisen valuutan määräisenä, on ristiriidassa tämän artiklan kanssa.**

2) **Perustamissopimuksen 73 b artiklaa on tulkittava siten, että sitä ei ollut sovellettava Itävallassa ennen Itävallan tasavallan liittymistä Euroopan unioniin.**

3) **Perustamissopimuksen 73 b artiklaa on tulkittava siten, että sen perusteella ei siitä alkaen, kun EY:n perustamissopimus tuli Itävallassa voimaan, korjaudu päteväksi kiinnitysmerkintä, joka on kyseisessä kansallisessa oikeusjärjestyksessä ehdottomalla ja korjaamattomalla tavalla pätemätön siten, että pätemättömyys vaikuttaa taannehtivasti ja merkitsee kyseisen kiinnitysmerkinnän mitättömyyttä.**

La Pergola Wathelet Edward

Jann Sevón

Julistettiin Luxemburgissa 11 päivänä tammikuuta 2001.

R. Grass

kirjaaja

A. La Pergola

viidennen jaoston puheenjohtaja